

University of Groningen

Actualiteiten en Signaleringen

Roggenkamp, M.; Andreasson, L.M.; Behrendt, J.; Diestelmeier, L.; Gazendam, J.C.W.; Kalisvaart, S.T.; Nieuwenhout, C.T.; Spijk-Belanova, T.N.; Vermue, C.J.

Published in:
 Nederlands Tijdschrift voor Energierecht

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
 Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
 2020

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Roggenkamp, M., Andreasson, L. M., Behrendt, J., Diestelmeier, L., Gazendam, J. C. W., Kalisvaart, S. T., Nieuwenhout, C. T., Spijk-Belanova, T. N., & Vermue, C. J. (2020). Actualiteiten en Signaleringen. *Nederlands Tijdschrift voor Energierecht*, 2020(3), 154-160.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Actualiteiten en signaleringen

prof. mr. dr. M.M. Roggenkamp, L.M. Andreasson LL.M., J. Behrendt,
dr. L. Diestelmeier, mr. J.C.W. Gazendam, S.T. Kalisvaart, C.T. Nieuwenhout
LL.M., mr. T.N. Spijk-Belanova en C.J. Vermue LL.M.¹

Rapporten en overige publicaties

In deze rubriek worden jaarverslagen, rapporten en overige publicaties besproken die inzicht bieden in de energiesector c.q. de ontwikkelingen van het energierecht. De redactie houdt zich aanbevolen voor suggesties voor documenten die in deze rubriek opgenomen kunnen worden.

■ Autoriteit Consument & Markt (ACM)

Transporttarieven in 2020 en 2021

Bedrijven die gebruikmaken van het extrahoogspanningsnet hebben in 2020 gemiddeld 55 procent hogere kosten voor nettatarieven dan in het voorgaande jaar. Voor bedrijven die het hoogspanningsnet gebruiken is de kostenverhoging gemiddeld 37 procent. Met een vertraging van twee jaar wordt hierdoor de energierekening voor huishoudens ongeveer EUR 13 per jaar duurder, aangezien netbeheerders de tarieven moeten verrekenen. De reden voor deze stijging zijn vooral de door de energietransitie ontstane kosten voor TenneT. In het komende jaar, 2021, stijgen de transporttarieven voor gas met gemiddeld 3,7 procent, omdat GTS in de afgelopen drie jaar hogere inkomsten had dan bepaald door ACM. Om het verschil te verrekenen worden nu de tarieven voor 2021 aangepast. Desondanks zullen consumenten deze prijsverandering niet voelen volgens de ACM. De landelijke gastransporttarieven maken minder dan 5 procent van de totale energierekening van consumenten uit, en worden ook niet direct bij de consumenten in rekening gebracht. Het volledige bericht over de transporttarieven voor het hoogspanningsnet is te vinden op <https://www.acm.nl/nl/publicaties/transporttarieven-hoogspanningsnet-stijgen-2020>. Het volledige bericht over de landelijke transporttarieven voor gas is te vinden op de website van de ACM:

<https://www.acm.nl/nl/publicaties/landelijke-transporttarieven-gas-stijgen-in-2021>

1. Martha Roggenkamp is hoogleraar energierecht en directeur van het Groningen Centre of Energy Law and Sustainability (GCELS). Ceciel Nieuwenhout is promovenda, Lea Diestelmeier is postdoctoraal onderzoeker, Joris Gazendam en Liv Malin Andreasson zijn aangesteld als onderzoekers, Tatiana Spijk-Belanova als medewerker en Jamie Behrendt en Sjoerd Kalisvaart als student-assistenten. Christiaan Vermue is werkzaam als Legal Counsel bij Gasunie en alumnus van GCELS. Deze rubriek betreft berichten die gepubliceerd zijn in de periode 1 april 2020 tot 1 juni.

■ TenneT

Mogelijke deelname van Duitse staat in TenneT

Minister Hoekstra wenst dat Duitsland aandeelhouder wordt van de netbeheerder TenneT. Zo zullen op deze wijze de financiële risico's voor Nederland, die door Duitse activiteiten ontstaan, geminimaliseerd worden. Bovendien wordt ruimte gecreëerd voor internationale samenwerking en innovatie en leidt deze grensoverschrijdende samenwerking tot meer leveringszekerheid, minder volatiele en lagere elektriciteitsprijzen. In het algemeen beschouwt TenneT deze samenwerking als een belangrijke kans voor een kostenefficiënte energietransitie in Noordwest-Europa.

Een eerste stap tot deze samenwerking is gezet met de ondertekening van een *Joint Declaration of Intent* door de Nederlandse en de Duitse overheid. Momenteel zijn TenneT, de Nederlandse overheid en de Duitse overheid in overleg over de wijze waarop de samenwerking vorm zal krijgen. Tot nu toe is enkel duidelijk geworden dat de Duitse en de Nederlandse overheid uitsluitend eigen vermogen inbrengt om de investeringen van TenneT op het eigen grondgebied te bekostigen. In Nederland zal in ieder geval rekening gehouden moeten worden met art 93a Elektriciteitswet op grond waarvan de aandelen van de beheerder van het landelijk hoogspanningsnet direct of indirect bij de Staat moeten liggen. Het bericht is na te lezen op de website van TenneT:

<https://www.tennet.eu/nl/nieuws/nieuws/tennet-steunt-stappen-naar-mogelijke-deelname-van-duitse-staat-in-tennet/>

■ Gasunie

Gasunie is partner in de offshore groene waterstofpilot PosHydon

Vanaf 29 april 2020 neemt Gasunie deel aan het eerste offshore groene waterstofproject 'PosHydon'. Behalve Gasunie zijn twee offshore gaspijpleidingexploitanten bij dit project betrokken, nl. NOGAT B.V. en Noordgastransport B.V. De waterstofconversie vindt plaats op het Q13a platform van Neptune Energy dat gas produceert maar ook als eerste platform op het Nederlandse deel van de Noordzee volledige is geëlektrificeerd. Door middel van PosHydon worden drie energiesystemen op zee met elkaar verbonden: offshore wind, offshore gas en offshore waterstof en kan worden onderzocht welke de invloed is van de zee, zoals zout, op de waterstofinstallatie. Dit project wordt gerealiseerd door industriële partners maar is geïnitieerd door het nationale platform voor hergebruik en ontmanteling.

ling van installaties 'Nextstep' en TNO. Het nieuwsbericht is te vinden op www.gasunie.nl/nieuws/gasunie-treedt-toe-tot-poshydon-de-eerste-offshore-groene-waterstofpilot

Rapportage Gas Decarbonisation Pathway 2020-2050

Op 22 april 2020 heeft het consortium *Gas for Climate*, waaraan Gasunie deelneemt, de studie *Gas Decarbonisation Pathway 2020-2050* uitgebracht. De studie is uitgevoerd door 'Guidehouse' (voorheen Navigant) en bevat een analyse van de transitie naar een klimaatneutraal systeem in 2050 tegen de laagst mogelijke kosten. Uit deze studie blijkt dat aanvullend Europees klimaat- en energiebeleid nodig is om de Europese doelstelling van nul CO₂ uitstoot in 2050 te kunnen bereiken. Een centrale rol speelt hierbij het 'Versnelde Decarboniseringstraject' waarin wordt gekeken naar de investeringen en innovaties die nodig zijn om de doelstelling van 55 procent CO₂-reductie in 2030 en klimaatneutraliteit in 2050 te behalen. Deze studie bevat vervolgens een aantal concrete maatregelen en stappen waarmee de Europese Green Deal de transitie naar een klimaatneutraal systeem kan bevorderen. Ten eerste moet het EU reguleringskader aangepast worden om de Europese gasinfrastructuur toekomstbestendig te maken. Ten tweede dient de productie van biomethaan en waterstof gestimuleerd te worden via een bindende doelstelling van 10 procent duurzaam gas in 2030. Ten derde is het nodig om de grensoverschrijdende handel en transport van waterstof en biomethaan te bevorderen en de marktregels voor groene en blauwe waterstof inclusief het vervoer van waterstof te verduidelijken. Een goed werkend systeem van Garanties van Oorsprong is daarbij cruciaal. Ten slotte moet de vraag naar waterstof en biomethaan worden gestimuleerd door het Europese emissiehandelssysteem (ETS) te versterken en uit te breiden in combinatie met gerichte en tijdsgebonden 'Contracts for Difference'. Het volledige rapport beslaat 126 pagina's en is te vinden op: <https://gasforclimate2050.eu/publications>

■ Ministerie van Economische Zaken

Verlenging vergunningsduur voor nieuwe windparken op zee

Per brief van 26 mei 2020 met kenmerk DG-KE-E/20138222 heeft de minister van Economische Zaken en Klimaat de Tweede Kamer geïnformeerd over de toekomstige groei van de sector wind op zee. Recentelijk zijn voor kavel V Hollandse Kust (noord) aanvragen ingediend voor een windpark met een capaciteit van circa 700 MW. De minister acht desalniettemin een versterking van de *business case* voor wind op zee noodzakelijk. De minister stelt in de brief voor om de vergunningstermijn voor nog te tenderen windparken te willen uitbreiden naar 40 jaar omdat dit beter aansluit bij de levensduur van de diverse onderdelen. Voor bestaande windparken is de minister voornemens om de in het Wijzigingsvoorstel van de wet Wind-

energie op zee voorgestelde (het wijzigingsvoorstel) verlengingsoptie te handhaven, wat met zich meebrengt dat de vergunninghouders na circa 20 jaar een verlenging van de vergunningen kunnen aanvragen. Tot slot wil de minister in samenwerking met TenneT onderzoeken of een verlenging van de levensduur van het net mogelijk is door gebruik te maken van intensievere onderhoudsregimes. De minister acht een verlenging van vijf jaar mogelijk. De minister zal de wijzigingen in het wijzigingsvoorstel, vervat in een Nota van Wijziging in de zomer naar de Tweede Kamer te sturen. Ook is de minister voornemens om een bredere schets van zijn visie op de toekomstige rol van wind op zee rond de zomer naar de Tweede Kamer te zenden. Zie eveneens <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/05/26/langere-vergunning-duur-voor-nieuwe-windparken-op-zee>

Visie kabinet op verduurzaming basisindustrie 2050

Per brief van 26 mei 2020 met kenmerk DGBI/20067904 heeft de minister van Economische Zaken en Klimaat de Tweede Kamer geïnformeerd over de kabinetsvisie op de verduurzaming van de basisindustrie richting 2050. Het voornemen is dat richting 2050 industriële productie klimaatneutraal wordt. De brief bevat een gebundelde bespreking van diverse industrie-gerelateerde klimaatdossiers. Zo wordt ingegaan op de kabinetsvisie ten aanzien van waterstof, elektrificatie, CO₂ afvang en opslag, koolstofreductie, circulariteit en de daarbij benodigde infrastructuur. De minister geeft aan dat aanpassing van wet- en regelgeving nodig is om de gestelde ambities te behalen. Hierbij moet het wettelijk kader duidelijk en meerjarig consistent zijn voor wat betreft hetgeen de overheid van de bedrijven verlangt. In dit kader wordt de Klimaatwet van groot belang geacht. Daarnaast moet het wettelijk kader volgens de minister aansluiten bij de realiteit van bedrijven, in het bijzonder vanwege lange aanlooptijden voor investeringen en beschikbare technische mogelijkheden. Tot slot acht de minister het van belang dat wet- en regelgeving niet (onbedoeld) belemmeringen opwerpt. Zie verder: www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-economische-zaken-en-klimaat/documenten/kamerstukken/2020/05/15/kamerbrief-met-visie-kabinet-op-verduurzaming-basisindustrie-2050

Verzamelbrief uitvoering SDE+ en hernieuwbare energie

Per brief van 21 april 2020 met kenmerk DG-KE-E/20103681 heeft de minister van Economische Zaken en Klimaat, de Tweede Kamer geïnformeerd over een aantal onderwerpen in verband met de stimulering van hernieuwbare energie. Allereerst bespreekt de minister de termijn die gekoppeld is aan het verlenen van SDE+-beschikkingen. In verband met de COVID-19-uitbraak is de minister voornemens om aan de bestaande mogelijkheden voor ontheffing van de beschikkingstermijnen een meer generiek karakter te geven. Dit houdt in dat de minister alle projecten die in 2020 buiten hun

invloedsfeer vertraging oplopen desgewenst één jaar ontheffing verleent. Vervolgens wordt door de minister ingegaan op de resultaten uit de voorjaarsronde van de SDE+ 2020, die was opengesteld van 17 maart 2020 tot 2 april 2020. De minister had eerder het budget verdubbeld van EUR 2 miljard naar EUR 4 miljard. Volgens de minister is voor EUR 4,1 miljard aan projecten ingediend, waarvan het grootste deel (>50 procent) van de projecten zag op zon-PV. Daarbij is een aanzienlijk aantal projecten onder het maximale basisbedrag ingediend. De minister geeft in de brief een toelichting op de afhandeling van deze aanvragen, de afhandeling van de laatste aanvragen uit afgelopen najaarsronde en de voorbereiding van de SDE++ 2021. Tot slot benoemt de minister dat voor het realiseren van CO₂-reductieprojecten in veel gevallen een vergunning op basis van de Wet natuurbescherming (Wnb-vergunning) vereist is. Omdat deze vergunning van grote waarde wordt geacht, is de minister voornemens om voor biomassaprojecten met ingang van de volgende SDE++-ronde bij indienen van een aanvraag (mits van toepassing) een Wnb-vergunning verplicht te stellen. De brief is te lezen via: www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-economische-zaken-en-klimaat/nieuws/2020/04/21/forse-toename-aanvragen-zon-op-dak-projecten-in-laatste-ronde-sde

Verwijderen of hergebruiken van mijnbouwwerken en investeringsaftrek mijnbouw op zee

Op 30 april is het wetsvoorstel m.b.t. *het verwijderen of hergebruiken van mijnbouwwerken en investeringsaftrek mijnbouw op zee* aan de Tweede Kamer toegezonden. Het wetsvoorstel staat op de lijst met spoedeisende wetsvoorstellen die de regering voor het zomerreces door de Tweede Kamer en de Eerste Kamer behandeld wil hebben. In dit wetsvoorstel wordt - op hoofdlijnen - een drietal zaken geregeld, namelijk: (i.) een volledige herziening van de huidige sluitingsplan- en verwijderingsplansystematiek in de Mijnbouwwet, het Mijnbouwbesluit en de Mijnbouwregeling, (ii.) een wettelijke regeling omtrent financiële zekerheidsstelling voor ontmantelingsactiviteiten, en (iii.) de investeringsaftrek voor mijnbouw op zee. In de vernieuwde paragraaf 4.1 van de Mijnbouwwet wordt een uniforme verwijderingsystematiek geïntroduceerd voor mijnbouwwerken en mijnbouwinstallaties. Het wetsvoorstel introduceert hieromtrent de buiten-gebruiksmelding (art. 44, eerste lid Mbw (nieuw)), het verwijderingsplan (art. 44a, eerste lid Mbw (nieuw)), de ontheffing van de verwijderverplichting (art. 44b, eerste lid Mbw (nieuw)) en het rapport na afronding van verwijdering (art. 44c, derde lid Mbw (nieuw)). Een specifieke regeling voor financiële zekerheidsstelling bij opsporings-, winnings- of opslagvergunningen van koolwaterstoffen is te vinden in de nieuwe paragraaf 5.2.4 van de Mijnbouwwet. Voor overige mijnbouwactiviteiten en pijpleidingen of kabels wordt in het wetsvoorstel voorzien in een verruiming van de art. 47 en 48 Mbw, welke artikelen de mogelijkheid bieden aan de minister om zekerheid te verlangen m.b.t. de kosten van de ver-

wijderverplichting. Tot slot is de investeringsaftrek te vinden in de vernieuwde paragraaf 5.1.1 van de Mijnbouwwet. Een en ander valt te raadplegen via: www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?cfg=wetsvoorsteldetails&qry=wetsvoorstel%3A35462

■ Staatstoezicht op de Mijnen (SodM)

Jaarverslag over het jaar 2019 gepubliceerd

Op 7 mei 2020 heeft het SodM het Jaarverslag van 2019 gepresenteerd. In dit jaarverslag (40 pp) wordt ingegaan op de sectoren waarop het SodM toezicht houdt, waaronder gasnetten, gaswinning Groningen, geothermie, olie- en gaswinning, ondergrondse opslag, voormalige kolenwinning, windenergie op zee en zoutwinning. Naast een omschrijving van wat in het afgelopen jaar gedaan is, worden tevens ingegaan op de wijze waarop het SodM in de toekomst haar uitvoeringstaken zou moeten vormgeven. Zo acht SodM het van belang dat er bij de olie- en gasoperators voldoende aandacht is voor de lange-termijn nazorg van de mijnbouwactiviteiten. Opsporings- en winningsactiviteiten gaan met de nodige risico's gepaard, zowel op de korte als de langere termijn. De situatie in Groningen is exemplarisch voor delfstoffenwinning omdat het beheersen van de nadelige gevolgen zeer weerbarstig is gebleken. Een opvallend voorbeeld is de versterkingsoperatie die in Groningen moeizaam van de grond komt. Het SodM heeft derhalve opgeroepen tot een crisisaanpak. Het volledige jaarverslag is te raadplegen via: www.sodm.nl/actueel/nieuws/2020/05/07/jaarverslag-2019-gepubliceerd

■ Planbureau voor de Leefomgeving

Beschikbaarheid en toepassingsmogelijkheden van duurzame biomassa

Op 8 mei 2020 publiceerde het Planbureau voor de Leefomgeving (Pbl) een rapport inzake de toepassingsmogelijkheden voor biomassa in de industrie en voor de energievoorziening. Het rapport is het resultaat van een onderzoek dat is uitgevoerd op verzoek van de regering. De regering werkt aan een breed gedragen integraal duurzaamheidskader voor alle typen biomassa. Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft daartoe de SER om advies gevraagd. In dit kader is het Pbl verzocht om de beschikbaarheid en de optimale toepassingsmogelijkheden van duurzame biomassa voor Nederland in te schatten. Het gebruik van biomassa is niet onomstreden. Het Pbl heeft daarom besloten om zienswijzen uit verschillende gremia (wetenschap, overheid, bedrijfsleven, ngo's) bij de gedachtenvorming te betrekken door het uitvoeren van een gezamenlijk feitenonderzoek, waaraan ruim 150 stakeholders hebben deelgenomen. Hiertoe is er een online-enquête gehouden, zijn er drie bijeenkomsten georganiseerd en 34 interviews afgenomen. Op basis daarvan zijn voor tien belangrijke thema's – waaronder klimaat, luchtkwaliteit, landgebruik en sociale, economische en natuuraspecten in herkomstgebieden van

biomassa – de soms zeer verschillende opvattingen en onderliggende argumenten geïnventariseerd. Met betrekking tot het gebruik van biomassa ten behoeve van de energievoorziening wordt geconcludeerd dat het gebruik van biomassa op voorhand niet uitgesloten mag worden, mits voldoende waarborgen in acht worden genomen. Voorbeelden van dergelijke waarborgen zijn dat de uitstoot van schadelijke stoffen bij het verbranden van biomassa in energiecentrales beperkt dient te worden en dat het oogsten van de biomassa niet mag leiden tot onevenredige ecologische schade. Het rapport van het Pbl is bijzonder interessant wanneer het wordt gezien in de bredere discussie inzake biomassa. Op 30 mei jongstleden is door de Federatie tegen Biomassacentrales een brandbrief gestuurd naar de SER met het verzoek om per direct de SDE subsidie op het gebruik van biomassa stop te zetten. De Federatie tegen Biomassacentrales trekt samen op met onder andere Greenpeace en Urgenda tegen het gebruik van biomassa in de energievoorziening. Tot slot kan op deze plaats ook verwezen worden naar de juridische procedure rondom de biomassacentrale Diemen. Deze centrale kreeg in april van dit jaar een natuurvergunning van de Provincie Noord-Holland. Tegen deze vergunning is een procedure gestart door milieuorganisatie MOB, Natuurmonumenten en het Comité Schone Lucht. De uitkomst van de procedure naar aanleiding van de biomassacentrale te Diemen zal wellicht meer duidelijkheid scheppen inzake de toekomst van biomassa in de Nederlandse energievoorziening. Het rapport van het Pbl bestaat uit 5 hoofdstukken, beslaat 120 pagina's en is te raadplegen op: www.pbl.nl/publicaties/beschikbaarheid-en-toepassingsmogelijkheden-van-duurzame-biomassa-verslag-van-een-zoektocht-naar-gedeelde-feiten. Voor meer informatie over de brief van de Federatie tegen Biomassacentrales en de biomassa centrale Diemen wordt verwezen naar <https://www.the-fab.org> respectievelijk <https://mobilisation.nl/index.php?id=5>.

■ Europese Commissie

Staatssteun Sluiting Hemwegcentrale Goedgekeurd

Op 12 mei 2020 maakte de Europese Commissie bekend dat het voorstel waarmee de eigenaar van de Hemwegcentrale met EUR 52,5 miljoen wordt gecompenseerd voor vroegtijdige sluiting van de centrale, is goedgekeurd. Goedkeuring van de Commissie was nodig omdat het valt onder de staatssteunregels. Eurocommissaris Vestager meldde dat 'in het kader van de Europese Green Deal, het uitfaseren van kolencentrales een belangrijke bijdrage kan leveren aan de transitie naar een koolstofarme energievoorziening. Tegelijkertijd zullen sommige lidstaten de eigenaren van zulke centrales moeten compenseren, in lijn met de Europese en nationale staatssteunregels. [Deze sluiting] leidt niet tot bovenmatige marktverstoring op de EU's interne markt.' Bovendien weegt de jaarlijkse CO₂-besparing van 3,6 megaton op tegen enige potentiële

marktverstoring. Dit besluit is te vinden onder zaaknummer SA.54537 in het register van staatssteunzaken.

Studie Energieopslag in Energietransitie

De Europese Commissie heeft een studie gefinancierd naar de rol van opslag in de energietransitie. Deze studie is gepubliceerd op 11 mei 2020. In de studie worden verschillende flexibele energieopslagopties vergeleken. De studie behandelt de huidige beschikbare opslag, het huidige regulatoire kader, *best practices* en barrières voor energieopslag. Belangrijke bevindingen zijn dat op dit moment waterkrachtcentrales met oppompmogelijkheid de grootste en belangrijkste vorm van energieopslag zijn. Echter, nu de prijzen van innovatieve technologieën zoals batterijopslag en opslag achter de meter dalen, worden deze mogelijkheden ook meer gebruikt. Verder wordt er veel onderzoek gedaan naar hoe opslag kan worden gebruikt om flexibiliteit toe te voegen aan het elektriciteitssysteem. De studie en de onderliggende data zijn beschikbaar via https://ec.europa.eu/energy/studies/study-energy-storage_en.

Publieksconsultatie Europees Hernieuwbare Energie Steunfonds

Er wordt een nieuw Europees financieringsmechanisme geïntroduceerd voor hernieuwbare energieprojecten. In tegenstelling tot de huidige financieringsmechanismen, die gebaseerd zijn op nationale subsidie-instrumenten, is dit een Europees steunfonds. Het idee is om met dit fonds de lidstaten te helpen om meer samen te werken om hun individuele en collectieve doelen voor hernieuwbare energie te halen. Een Europees fonds zorgt ook voor een kosteneffectieve energietransitie, aangezien de hernieuwbare energie dan daar geplaatst kan worden waar de kosten het laagst zijn en/of de baten het hoogst, als de lidstaat het goed vindt. Zo wordt de plaatsing van hernieuwbare energie onafhankelijk van of de lidstaat in kwestie de middelen heeft om het te financieren. De verdeling van geld over projecten vindt dan plaats via een tenderprocedure, zodat er de meeste hernieuwbare energie voor de kleinste hoeveelheid steun gerealiseerd kan worden. Het fonds zou moeten worden gevuld door vrijwillige bijdragen van lidstaten. Een bijkomend voordeel voor de lidstaten waar de hernieuwbare energieprojecten plaatsvinden is dat zij de lokale economie en werkgelegenheid stimuleren. Het mechanisme was al voorgesteld in de *Clean Energy Package*, maar het nieuwe is dat de Europese Commissie nu een publieksconsultatie naar dit financieringsmechanisme geopend heeft. Meer informatie is beschikbaar op https://ec.europa.eu/info/news/commission-outlines-plan-eu-financing-mechanism-support-new-renewable-energy-projects-2020-may-06_en.

■ ACER

Rapport: congestie op gasinterconnectiepunten

Op 20 mei 2020 heeft ACER een rapport gepubliceerd over contractuele congestie in 2019 op gasinterconnectiepunten (IPs) in de Europese Unie. Contractuele congestie ziet op een situatie waarin het verhandelde volume hoger is dan de technische capaciteit. ACER definieert contractuele congestie op basis van de Verordening (EG) 715/2009 betreffende de voorwaarden voor de toegang tot aardgastransmissienetten art. 2(21). De contractuele congestie in 2019 is ten opzichte van 2018 licht gestegen. Terwijl in 2018 op ongeveer 31 van IPs contractuele congestie vastgesteld werd, was er in 2019 in ongeveer 37 van 239 IPs sprake van contractuele congestie. Op 16 van de 37 IPs waar contractuele congestie optrad is de congestiemanagementprocedure 'Firm Day-Ahead Use-It-Or-Lose-It' nog niet geïmplementeerd. De nationale regulerende instanties zijn verplicht om ervoor te zorgen dat de verantwoordelijke transmissiesysteembeheerder van de IPs de 'Firm Day-Ahead Use-It-Or-Lose-It' implementeren. Het rapport telt 18 pagina's en kan worden geraadpleegd via: https://www.acer.europa.eu/Official_documents/Publications/Pages/Publication.aspx

■ ENTSO-E

Methodologie Kostenverdeling Langetermijn-transmissierechten

Op 23 april 2020 heeft ENTSO-E namens alle aangesloten TSOs een voorstel naar ACER gestuurd ten aanzien van de kostenverdeling rond langetermijn-transmissierechten. Deze verplichting vloeit voort uit Netwerkcode (EU) 2016/1719 inzake *forward capacity allocation* (FCA). De structuur van kostenverdeling is echter gebaseerd op de verdeling van congestie-inkomsten zoals vastgesteld in een andere netwerkcode, namelijk die voor *capacity allocation and congestion management* (CACM), Commissieverordening (EU) 2015/1222. Dit kostenverdelingsvoorstel gaat vooral over langetermijn-transmissierechten (LTTR). Sommige delen hiervan vertegenwoordigen een bepaalde waarde (de niet-genomineerde fysieke transmissierechten, financiële transmissierechten). TSOs zijn gehouden om deze waarde te vergoeden volgens de FCA-netwerkcode. Nu is het de bedoeling dat dit gedaan wordt door dezelfde TSOs als de TSOs die op de korte termijn (*day-ahead*) congestie-inkomsten verdienen voor de capaciteit die overeenkomt met de langetermijn-transmissierechten. Het kostenverdelingsvoorstel is nu naar ACER gestuurd, die het moet beoordelen voordat het officieel vastgelegd kan worden. Het voorstel is beschikbaar op https://eepublicdownloads.blob.core.windows.net/public-cdn-container/clean-documents/Network%20codes%20documents/Implementation/cacm/200423_FCA-FCR_Methodology_vFINAL.pdf.

■ ENTSO-G

'Summer Supply Outlook 2020' en 'Summer Supply Review 2019'

Op 27 april 2020 heeft ENTSO-G met de publicatie van de zogenaamde 'Summer Supply Outlook 2020' haar vooruitzichten voor Europese gasinfrastructuur gedeeld voor de periode april 2020 tot en met september 2020. Hierbij is rekening gehouden met de laatste trends op het gebied van vraag, aanbod en export van aardgas. Hierbij merkt ENTSO-G op dat de data die gebruikt zijn om dit vooruitzicht op te stellen zijn verzameld in januari 2020. Hierdoor heeft ENTSO-G geen rekening kunnen houden met de impact van de huidige COVID-19 pandemie op de vooruitzichten. In de volgende terugblik zal ENTSO-G ingaan op de effecten die de COVID-19 pandemie heeft gehad op de gasvraag en het aanbod van gas. Naast deze vooruitblik heeft ENTSO-G met de 'Summer Supply Review 2019' een terugblik op de zomer van 2019 gepubliceerd. Een van de belangrijkste conclusies van deze terugblik is dat de Europese gasvraag in de zomer van 2019 ruim 14 procent hoger lag dan de voorgaande zomer, met een totale vraag van 1,902TWh. Dit getal past in de lijn van een langere trend van een stijgende Europese gasvraag en is het hoogste aantal sinds 2010. Het volledige persbericht en beide documenten zijn te raadplegen via www.entsog.eu

Transmissiesysteembeheerders van de zuidelijke gascorridor publiceren investeringsplannen

Op 6 mei 2020 hebben de transmissiesysteembeheerders uit de regio van de zogenaamde 'zuidelijke gascorridor' de vierde editie van hun investeringsplannen gepubliceerd (SC GRIP). Deze investeringsplannen dienen als toevoeging op het Ten-Year Network Development Plan 2018, door aanvullende informatie te verschaffen die specifiek gericht is op de zuidelijke gascorridor regio. Daarnaast identificeert het SC GRIP potentiële vraag naar investeringen in gasinfrastructuur in de regio. Het gepubliceerde SC GRIP is het resultaat van een nauwe samenwerking tussen 11 transmissiesysteembeheerders uit 9 verschillende landen uit de regio, onder leiding van de Griekse transmissiesysteembeheerder DESFA. Het volledige persbericht met een link naar de gepubliceerde plannen is te raadplegen via www.entsog.eu.

Artikelen in andere tijdschriften

Met deze rubriek wordt beoogd een overzicht te bieden van artikelen over aspecten van het energierecht in andere tijdschriften, zowel Nederlandse als buitenlandse. Suggesties voor verwijzingen naar andere dan de onderstaande tijdschriften worden door de redactie op prijs gesteld.

Journal of Energy & Natural Resources Law

D.C. Smith, 'COVID-19 and the energy and natural resources sectors: little room for error', vol. 38, issue 2, p. 125 – p. 129.

B. Monarch, 'Black start: the risk of grid failure from a cyber attack and the policies needed to prepare for it', vol. 38, issue 2, p. 131 – p. 160.

International Energy Law Review

A. Brown, 'Government Looks Forward to 2030 (and Beyond) with CfD Consultation', 2020, issue 2, p. 21 – p. 25.

European Energy & Environmental Law Review

B. Kormyck, V. Gaverskyi et al, 'The Ukrainian Public Administration of Territorial Seas: A European Example', vol. 29, issue 2, p. 26 – p. 38.

M. Keller, S. Kapoor, 'Climate Change Litigation: Civil Liability for Greenhouse Gas Emissions', vol. 29, issue 2, p. 49 – p. 57.

S. Kymenvaara, 'Towards Low-Emission Transport: Biofuels' Tax Incentives and State Aid for Climate Change Mitigation', vol. 29, issue 2, p. 58 – p. 69.

Energy Policy

S. Brown, M. Brown et al, 'The continuing evolution of Energy Policy', vol. 139, no. 111459.

G. Gozgor, M. Kumar Mahalik, 'The impact of economic globalization on renewable energy in the OECD countries', vol. 139, no. 111365.

S. Yilmaz, A. Rinaldi et al, 'DSM interactions: What is the impact of appliance energy efficiency measures on the demand response (peak load management)?', vol. 139, no. 111323.

P. Bertoldi, R. Mosconi, 'Do energy efficiency policies save energy? A new approach based on energy policy indicators (in the EU Member States)', vol. 139, no. 111320.

C. Whittle, C.R. Jones et al, 'Empowering householders: Identifying predictors of intentions to use a home energy management system in the United Kingdom', vol. 139, no. 111343.

G. Laugs, R. Benders et al, 'Balancing responsibilities: Effects of growth of variable renewable energy, storage, and undue grid interaction', vol. 139, no. 111203.

B. Blankenship, R. Kennedy et al, 'Increasing rural electrification through connection campaigns', vol. 139, no. 111291.

S.M. Palacio, 'Predicting collusive patterns in a liberalized electricity market with mandatory auctions of forward contracts', vol. 139, no. 111311.

M. McPherson, M. Mehos et al, 'Leveraging concentrating solar power plant dispatchability: A review of the impacts of global market structures and policy', vol. 139, no. 111335.

S. Goulden, E. Erell et al, 'Embracing uncertainty in building energy efficiency policy: A case study of a building energy standard', vol. 139, no. 111303.

T. Höfer, R. Madlener, 'A participatory stakeholder process for evaluating sustainable energy transition scenarios', vol. 139, no. 111277.

A. Freyre, S. Klinke et al, 'Carbon tax and energy programs for buildings: Rivals or allies?', vol. 139, no. 111218.

K. Grashof, V. Berkhout et al, 'Long on promises, short on delivery? Insights from the first two years

of onshore wind auctions in Germany', vol. 140, no. 111240.

T. Fawcett, S. Hampton, 'Why & how energy efficiency policy should address SMEs', vol. 140, no. 111337.

R. Umit, L.M. Schaffer, 'Attitudes towards carbon taxes across Europe: The role of perceived uncertainty and self-interest', vol. 140, no. 111385.

G. Le Ray, P. Pinson, 'The ethical smart grid: Enabling a fruitful and long-lasting relationship between utilities and customers', vol. 140, no. 111258.

D. Baiardi, 'Do sustainable energy policies matter for reducing air pollution?', vol. 140, no. 111364.

H. Salomon, M. Drechsler et al, 'Minimum distances for wind turbines: A robustness analysis of policies for a sustainable wind power deployment', vol. 140, no. 111431.

F. Egli, 'Renewable energy investment risk: An investigation of changes over time and the underlying drivers', vol. 140, no. 111428.

M. Deleidi, M. Mazzucato et al, 'Neither crowding in nor out: Public direct investment mobilising private investment into renewable electricity projects', vol. 140, no. 111195.

Climate Policy

W. Pauw, R. Klein, 'Beyond ambition: increasing the transparency, coherence and implementability of Nationally Determined Contributions', vol. 20, issue 4, p. 405 – p. 414.

F. Röser, O. Widerberg et al, 'Ambition in the making: analysing the preparation and implementation process of the Nationally Determined Contributions under the Paris Agreement', vol. 20, issue 4, p. 415 – p. 429.

H. Janetschek, C. Brandi et al, 'The 2030 Agenda and the Paris Agreement: voluntary contributions towards thematic policy coherence', vol. 20, issue 4, p. 430 – p. 442.

A. Hsu, J. Brandt et al, 'Exploring links between national climate strategies and non-state and sub-national climate action in nationally determined contributions (NDCs)', vol. 20, issue 4, p. 443 – p. 457.

A. Atteridge, C. Verkuijl et al, 'Nationally determined contributions (NDCs) as instruments for promoting national development agendas? An analysis of small island developing states (SIDS)', vol. 20, issue 4, p. 485 – p. 498.

M. Khan, D. Mfitumukiza et al, 'Capacity building for implementation of nationally determined contributions under the Paris Agreement', vol. 20, issue 4, p. 499 – p. 510.

R. Weikmans, H. van Asselt et al, 'Transparency requirements under the Paris Agreement and their (un)likely impact on strengthening the ambition of nationally determined contributions (NDCs)', vol. 20, issue 4, p. 511 – p. 526.

M. Broberg, 'Interpreting the UNFCCC's provisions on 'mitigation' and 'adaptation' in light of the Paris Agreement's provision on 'loss and damage'', vol. 20, issue 5, p. 527 – p. 533.

M. Inman, M.D. Mastrandrea et al, 'An open-source model of the Western Climate Initiative cap-and-

trade programme with supply-demand scenarios to 2030', vol. 20, issue 5, p. 626 – p. 640.

Recht der Energiewirtschaft

W. Frenz 'Klimaschutz durch Energiewende' RdE 4-5/2020, p. 157 – p. 166.

K. Brodowski and C. Friebe, 'Die Gaswirtschaft in der Energiewende - Perspektiven und Herausforderungen für Gasverteilnetzbetreiber' RdE 4-5/2020, p. 167 – p. 173.

Y. Grösch, F. Horstmann and A. Müller, 'Leitungsgebundener Transport von Wasserstoff - Eine Bestandsaufnahme' RdE 4-5/2020, p. 174 – p. 177.

U. Ronnacker, 'Rechtliche Herausforderungen bei der Umstellung von Gasbezugsquellen und Gasarten' RdE 4-5/2020, p. 178 – p. 181.

Aansprakelijkheid, Verzekering en Schade

R. Rijnhout & S. Waldmann, 'Geologische onzekerheden en de afwikkeling van (toekomstige) Groningse bodembewegingsschade', 2020/9, p. 49 – p. 57.

Tijdschrift voor Agrarisch Recht

A.K. van der Vis, 'Hugo Vernhout: 'ik wil graag de discussie over de transitie naar een duurzame landbouw verder brengen', 2020/3, p. 136 – p. 139.

De Gemeentestem

B. Hoops, J.M.R. Exterkate & Y. Hasnaoui, 'Het afdwingen van de verduurzaming van gebouwen op gemeentelijk niveau: art. 7a en 13 Woningwet onder de empirische loep', 2020/54, p. 280 – p. 286.

Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht

Ch.W. Backes, 'Urgenda en de Klimaatwet: vuurtoren voor een succesvol klimaatbeleid?', 2020/99, p. 227 – p. 239.

RegelMaat

J.W.M. Mentink, 'Realisatie van maatschappelijke initiatieven - Een overzicht van in te zetten instrumenten', 2020/02, p. 71 – p. 86.

RMThemis Rechtsgeleerd Magazijn Themis

A.E.M. Leijten, 'II. Het recht op een rechtvaardiging en hoe de Hoge Raad in Urgenda de bescherming van fundamentele rechten serieus neemt', 2020/2, p. 94 – p. 99.

Tijdschrift voor Bouwrecht

J.J. Karens, 'Experiment afbouw aardgaslevering met de Crisis- en herstelwet - De contouren van energietransitie in het omgevingsplan?', 2020/47, p. 307 – p. 311.

Mededelingen NeVER

Het bestuur van de NeVER is voornemens om op 9 juli a.s. een webinar te organiseren over de consultatie over de nieuwe Warmtewet. Meer informatie over deze bijeenkomsten is te vinden op www.never.nl.